

Корупционни индекси на *Коалиция 2000*

Април 2000

СЪДЪРЖАНИЕ

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	3
КОРУПЦИОННИ ИНДЕКСИ	4
ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА БЪЛГАРИЯ	5
НАГЛАСИ СПРЯМО КОРУПЦИЯТА	6
КОРУПЦИОННИ ДЕЙСТВИЯ	8
ОЦЕНКИ ЗА РАЗМЕРИТЕ НА КОРУПЦИЯТА	11
ОЧАКВАНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА КОРУПЦИЯТА	16

МЕТОДОЛОГИЯ НА
ИЗСЛЕДВАНЕТО

Изводка

Национално представително изследване на населението, обхващащо 1161 респонденти на възраст над 18 г.

Метод на изследването

Методът на изследване е персонално стандартизирано интервю.

Полева работа

Полевата работа беше извършена от 01.04. до 15.04. 2000 год.

КОРУПЦИОННИ ИНДЕКСИ

- Корупционните индекси са основен продукт на *Системата за мониторинг на корупцията (СМК)* на *Коалиция 2000*. Техните стойности се актуализират на всеки 3 месеца на основата на данни от емпирични социологически изследвания.
- Корупционните индекси приемат стойности от 0 до 10.
- Колкото стойността на индексите е по-близка до 10, толкова по-негативни са оценките за състоянието на корупцията в страната.
- Индексите, чиято числова стойност клони към 0, показват максимална близост до идеала за “общество без корупция”.
- Корупционните индекси са групирани в няколко категории:
 - нагласи спрямо корупцията;
 - корупционни действия;
 - оценки за размерите на корупцията;
 - корупционни очаквания.

ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА БЪЛГАРИЯ

През Април 2000 корупцията отново е сред най-сериозните проблеми, пред които е изправена страната. Преди нея, както и през 14-месечния период от февруари 1999, са посочени безработицата, ниските доходи и бедността. На фона на сравнително стабилните за 1999 г. оценки на гражданите за обществената значимост на феномена “корупция”, през април 2000 се наблюдава покачване на оценките спрямо средното им ниво от 1999 г. Не може да бъде пропуснат и факта, че едновременно с това нараства и социалната значимост на такива екзистенциални за по-голямата част от българското население проблеми, като безработицата и бедността. Като се има предвид, че се наблюдава обща тенденция към намаляване на остротата на повечето проблеми през последните месеци, може да се твърди, че именно безработицата, бедността и корупцията са проблемите, които предизвикват увеличаваща се обществена загриженост.

ТАБЛИЦА 1. ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА БЪЛГАРИЯ

	<i>Февруари 1999</i>	<i>Април 1999</i>	<i>Септември 1999</i>	<i>Януари 2000</i>	<i>Април 2000</i>
1. Безработица	58,4	64,1	64,6	65,3	71,3
2. Ниски доходи	51,3	49,1	50,2	50,6	48,9
3. Бедност	31,6	32,9	37,1	41,2	41,9
4. Корупция	38,5	34,2	38,5	37,5	40,1
5. Престъпност	45,4	39,1	32,4	27,9	28,9
6. Високи цени	22,9	20,5	21,9	18,9	19,4
7. Здравеопазване	11,5	9,2	16,0	14,6	14,1
8. Политическа нестабилност	17,7	20,2	15,4	13,1	13,8
9. Замърсяване на околната среда	3,6	5,2	5,0	4,3	2,4
10. Образование	2,7	2,9	3,8	2,9	2,3
11. Етнически проблеми	2,1	2,4	4,0	1,4	1,9

Интервюираните са посочвали до три отговора, поради което сборът от процентите надхвърля 100.

База: N= 1161

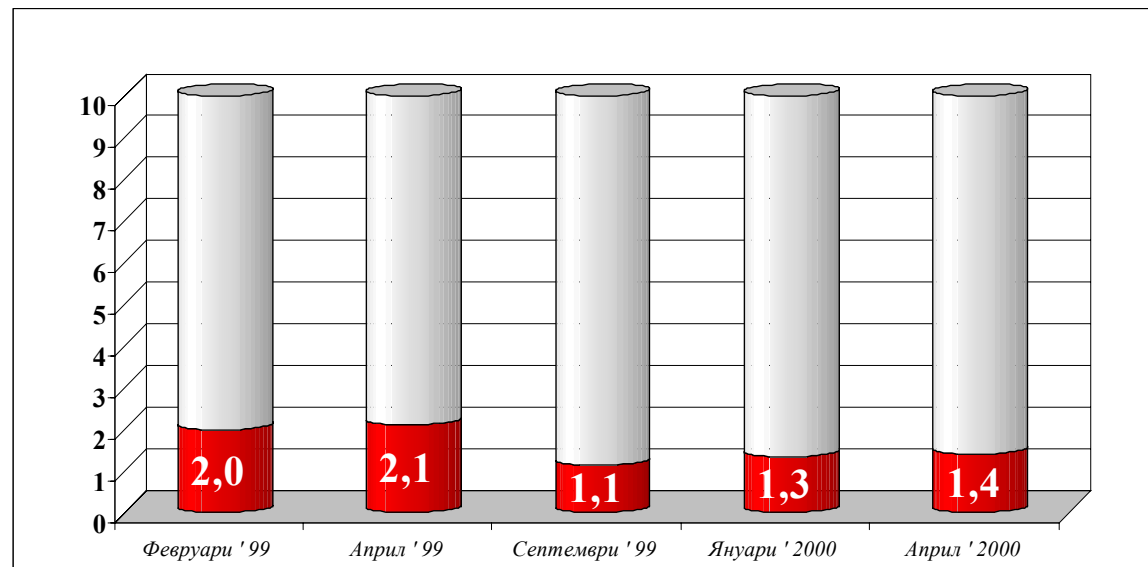
НАГЛАСИ СПРЯМО КОРУПЦИЯТА

Принципна допустимост

Този индекс отразява равнището на ценностна приемливост на различните корупционни практики.

През април 2000 стойността на индекса е почти без промяна в сравнение с януари 2000 г. Тенденцията към намаляваща обществена толерантност и нарастваща морална недопустимост спрямо феномена “корупция” се запазва в настоящия момент, въпреки леките покачвания, през февруари и април 1999. Като цяло за период от една година стойността на индекса се е понижила с 0.7.

ГРАФИКА 1. ПРИНЦИПНА ДОПУСТИМОСТ

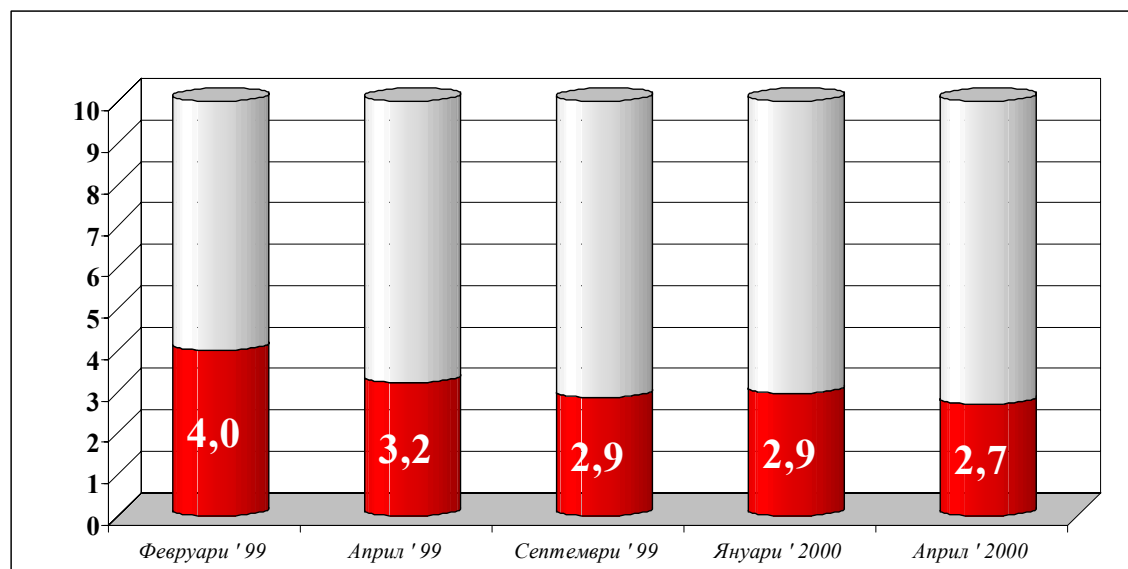
База: N = 1161

Податливост на корупция

Индексът измерва склонността да се правят компромиси с принципите и ценностите под натиска на обстоятелствата.

Продължава тенденцията към намаляване на стойностите на този индекс. Макар и минимално, понижението от 0.2 се вписва в цялостната тенденция за 14 месечния период, по време на който стойността на индекса е намаляла значително. Има основания да се смята, че е налице трайна тенденция към отказ от ангажиране с корупционно поведение, независимо от високата оценка, с която се ползва практическата ефикасност на корупцията, като тип обществено поведение (графика 6). Както и при предишните проучвания, въпреки намаляването на този индекс, все още той е значително по-висок от този, отразяващ принципната допустимост на корупцията. Трябва да се има предвид, обаче че индексът “допустимост на корупцията” остава относително постоянен, докато податливостта на корупция непрекъснато намалява.

ГРАФИКА 2. ПОДАТЛИВОСТ НА КОРУПЦИЯ

База: N = 1161

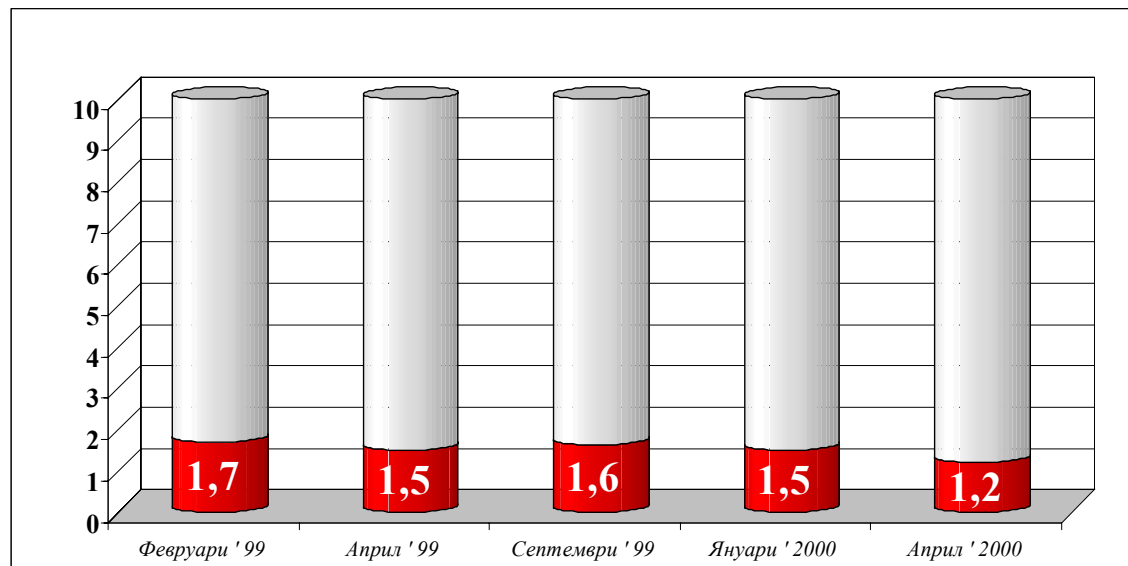
КОРУПЦИОННИ ДЕЙСТВИЯ

Корупционен натиск

Индексът отразява разпространеността на опитите на служители от обществената сфера да осъществяват пряко или косвено натиск върху гражданите за получаване на пари, подаръци или услуги.

През април 2000 се наблюдава спад, надвишаващ обичайните за изминалия период колебания. Ако се сравнят стойностите на индекса с данните от Таблица 2, ще се открият допълнителни основания за заключението, че е налице макар и не рязък спад на корупционния натиск осъществяван от служителите в обществената сфера. Може да се предположи, че съществува връзка между намаляването на степента на упражнявания корупционен натиск и намаляването на податливостта на корупцията и принципната ѝ допустимост.

ГРАФИКА 3. КОРУПЦИОНЕН НАТИСК

База: N = 1161

Корупционен натиск

Изследването, проведено през април 2000 г., като цяло показва понижение на обществените оценки за оказвания корупционен натиск от служителите в общественения сектор. Съществено отклонение от тази тенденция е 10 процентното увеличение на корупционния натиск от страна на митнически служители, който след спада през месец януари, възстановява своите обичайни стойности. Настъпили са и нови вътрешни размествания в структурата на основните професии, оценявани според силата на оказвания от тях корупционен натиск. Полицейските служители в момента се намират на най-ниското си ниво по отношение на оказвания от тях “корупционен натиск” от 14 месеца, като само за последните 3 месеца намалението е с около 4%. Подобен спад е характерен и за лекарите, служителите в съдебната система и общинските служители. Най-слаб корупционен натиск са упражнявали учителите и bankerите.

ТАБЛИЦА 2.”АКО ПРЕЗ ПОСЛЕДНАТА ГОДИНА СЕ Е СЛУЧВАЛО ДА ВИ ПОИСКАТ НЕЩО, ЗА ДА БЪДЕ РЕШЕН ВАШ ПРОБЛЕМ, ТО ВИ БЕ ПОИСКАНО ОТ:”

	Февруари	Април	Септември	Януари	Април
	1999	1999	1999	2000	2000
	%*	%*	%*	%*	%*
Митнически служител	17,3	27,9	30,7	19,8	29,1
Полицейски служител	22,3	22,8	25,9	23,4	19,5
Лекар	26,6	21,5	25,1	20,0	18,6
Служител или преподавател в университет	12,4	9,5	16,2	10,1	12,6
Бизнесмен	13,4	12,0	12,8	13,7	11,9
Общински служител	15,6	11,5	18,0	11,3	11,2
Административен служител в съдебната система	15,9	20,4	23,6	18,5	10,4
Следовател	7,4	7,9	6,1	6,1	8,4
Данъчен служител	9,5	6,6	12,1	8,4	7,8
Съдия	8,6	10,9	11,3	6,9	7,7
Общински съветник	8,9	8,6	5,7	6,7	5,6
Прокурор	5,5	7,9	9,5	5,9	4,7
Народен представител	2,5	4,8	3,9	1,9	4,5
Служител в министерство	5,4	6,7	7,6	3,2	3,7
Учител	3,4	4,8	5,0	4,9	3,0
Банкер	-	-	-	8,1	1,8

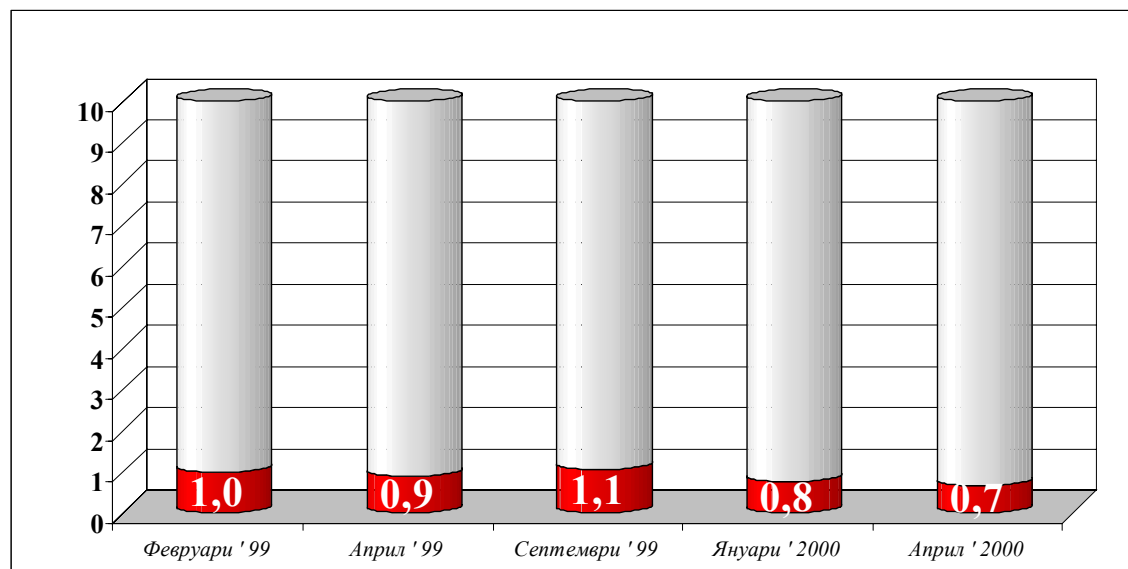
*Относителен дял на тези от контактувалите със съответната група, на които са искани пари, подаръци или услуги.

Корупционни действия

Отразява самооценката / признанието за личното участие на респондентите във форми на корупционно поведение.

Намалението на стойностите на индекса на корупционните действия продължава и през април 2000. Макар и минимален, има основания той да бъде приет за реален, ако бъде съпоставен със стойностите на индекса “податливост на корупция”, който също бележи спад. Въпреки че са възможни колебания в стойностите на индекса в бъдеще, може да се твърди, че е налице тенденция към ограничаване на броя на корупционните действия.

ГРАФИКА 4. КОРУПЦИОННИ ДЕЙСТВИЯ

База: N = 1161

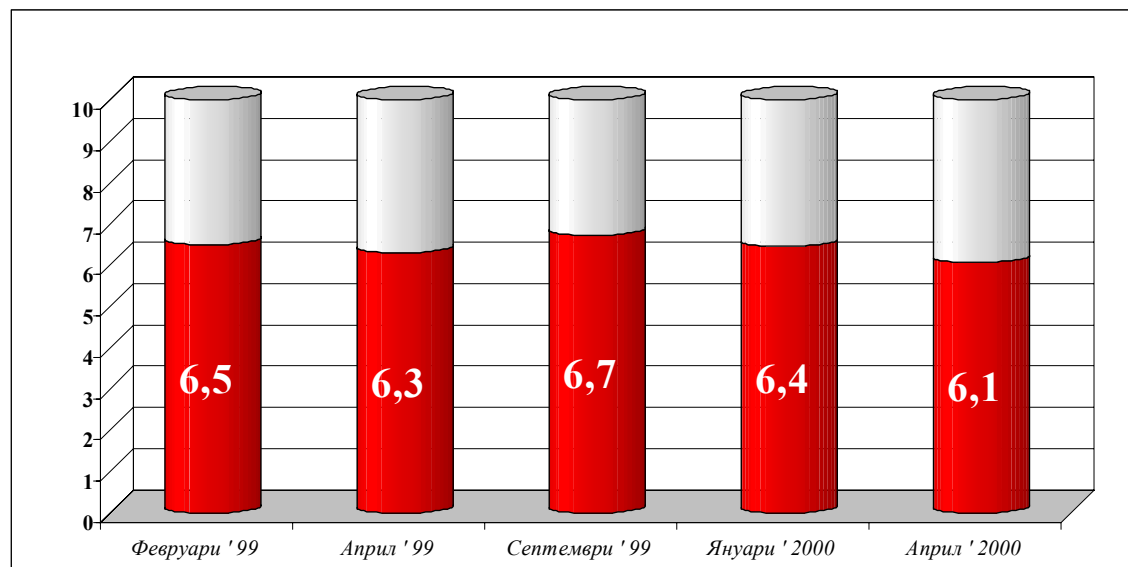
ОЦЕНКИ ЗА РАЗМЕРИТЕ НА КОРУПЦИЯТА

Разпространение на корупцията

Регистрира оценките на българските граждани за степента на разпространеност на корупционните действия сред служителите в обществената сфера.

Плавният спад спрямо септември 1999 г. продължава със същите темпове. Въпреки това, имайки предвид принципно високата стойност на този индекс, все още не може да се говори за видимо намаляване на оценките за степента на разпространение на корупционните практики. Сравнението с устойчивите стойности на индекса "практическа ефикасност на корупцията" все още не дава основание да се твърди, че се наблюдава устойчива тенденция, а не временно колебание. Феноменът "корупция" продължава да се възприема като широко разпространен, независимо от регистрираните промени в отношението към него.

ГРАФИКА 5. СТЕПЕН НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА КОРУПЦИЯТА

База: N = 1161

Разпространение на корупцията

През месец април 2000, респондентите са посочвали само най-важния фактор, влияещ върху разпространението на корупцията в страната. Направената модификация не променя разпределението на основните фактори за разпространение на корупцията – тяхната значимост е аналогична на тази през целия наблюдаван до момента период. Прави впечатление, че причините за корупцията се свързват преди всичко със субективните качества и нагласи на потенциално ангажираните с корупционни действия (една трета от запитаните си обясняват корупцията със “стремеж към забогатяване на имащите власт”). Като се вземат предвид и фактори като “морална криза” и “нечестност на хората”, делът на виждащите причините за корупцията в определени лични качества, достига 47.5 %. В същото време, почти половината от запитаните (45.3%) приписват причините за корупцията на обективни фактори като ниските заплати, неефективност на законодателството и съдебната система. Прави впечатление, че на последните места в класацията са посочени негативното наследство от предишния режим и особеностите на българската национална култура.

ТАБЛИЦА 3. ОСНОВНИ ФАКТОРИ, КОИТО ВЛИЯТ ВЪРХУ РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА КОРУПЦИЯТА В СТРАНАТА (%)

	<i>Април 2000</i>
Стремежът към бързо забогатяване на тези, които са на власт	33,6
Ниските заплати на служителите в общественния сектор	20,9
Несъвършеното законодателство	13,6
Неефективността на съдебната система	11,8
Моралната криза в периода на преход	9,8
Хората са много нечестни	4,1
Не мога да преценя	3,8
Наследените от комунистическото минало проблеми	1,8
Друго	0,5

База: N= 1161

Разпространение на корупцията

През месец април 2000 ясно изразената и устойчива представа за степента на разпространение на корупцията сред различните професионални групи е значително модифицирана за пръв път от 14 месеца насам. На първо място, наблюдава се цялостно покачване на степента на убеденост, че корупцията е широко разпространена в почти всички професионални групи. Изключение от тази тенденция правят лекарите, корупция сред които хората възприемат като намаляваща. Митническите служители отново са на челно място, далеч изпреварвайки останалите професионални групи. Забелязва се рязко покачване (около 10 %) в недоверието към съдии, служителите в министерства, народни представители, министри, които до този момент заемаха средни позиции в класацията. И през април 2000 г., според общественото мнение, корупцията е най-слабо разпространена сред представителите на неправителствените организации, журналистите и учителите.

ТАБЛИЦА 4. “СПОРЕД ВАС, ДОКОЛКО ШИРОКО Е РАЗПРОСТРАНЕНА КОРУПЦИЯТА СРЕД СЛЕДНИТЕ ГРУПИ”:

	<i>Относителен дял на отговорилите “Почти всички и повечето са въвлечени в нея”</i>				
	<i>Февруари 1999</i>	<i>Април 1999</i>	<i>Септ. 1999</i>	<i>Януари 2000</i>	<i>Април 2000</i>
Митнически служители	73,3	73,2	75,2	77,0	78,6
Съдии	49,5	50,8	50,7	48,5	56,0
Служители в министерства	42,5	41,9	48,2	47,9	55,1
Народни представители	39,0	37,7	42,6	45,0	55,1
Прокурори	48,5	50,0	50,8	46,3	54,4
Министри	39,1	35,3	43,9	45,3	53,4
Адвокати	55,5	55,4	55,6	54,8	51,9
Бизнесмени	49,5	47,6	48,3	48,5	51,4
Данъчни служители	47,1	45,2	56,4	53,9	51,0
Полицейски служители	51,5	49,2	55,8	51,9	50,5
Следователи	43,6	41,8	44,9	41,0	48,0
Общински служители	44,3	39,6	48,8	45,0	46,5
Адм. служители в съдебната система	42,0	40,5	49,7	42,0	45,2
Лидери на политически партии коалиции	40,5	31,1	42,7	37,5	45,0
Лекари	56,9	46,0	47,3	42,5	40,9
Банкери	-	-	-	20,9	38,8
Местни политически лидери	34,0	27,5	38,2	31,7	36,4
Общински съветници	31,2	26,4	34,7	32,5	35,2
Служители или преподаватели университети	29,5	28,5	35,7	29,4	29,3
Представители на НПО	16,3	11,5	20,9	16,2	18,2
Журналисти	12,7	12,0	14,3	10,6	14,1
Учители	12,6	8,4	11,5	9,5	8,2

Институционално разпространение на корупцията

Оценките за разпространението на корупцията в отделните институции не претърпяват съществени изменения. В най-голяма степен според респондентите, корупцията е разпространена отново в митниците и Агенцията по приватизация. Съдебната система не променя позициите си, лекото намаляване на негативните мнения към данъчните служби е достатъчно да ги отпрати на 5-то място. Мнението за широко разпространение на корупцията в Комитета по енергетика продължава постепенно да расте, макар стойностите на нарастването да не са големи. В известна степен това е обяснимо с няколкото скандала през последните месеци, съпроводили реструктурирането на отрасъла. Макар и не твърде осезаемо, намалява недоверието към полицията. В същото време се увеличава недоверието към Агенцията за приватизация и отрасловите министерства. Макар и за първи път включена в изследването, високо е оценено разпространението на корупцията в Агенцията за чуждестранни инвестиции. БНБ, армията, НСИ и президентството за пореден път са оценени като институции с ниска корупция.

ТАБЛИЦА 5. "СПОРЕД ВАС, ДО КАКВА СТЕПЕН Е РАЗПРОСТРАНЕНА КОРУПЦИЯТА В СЛЕДНИТЕ ИНСТИТУЦИИ:"

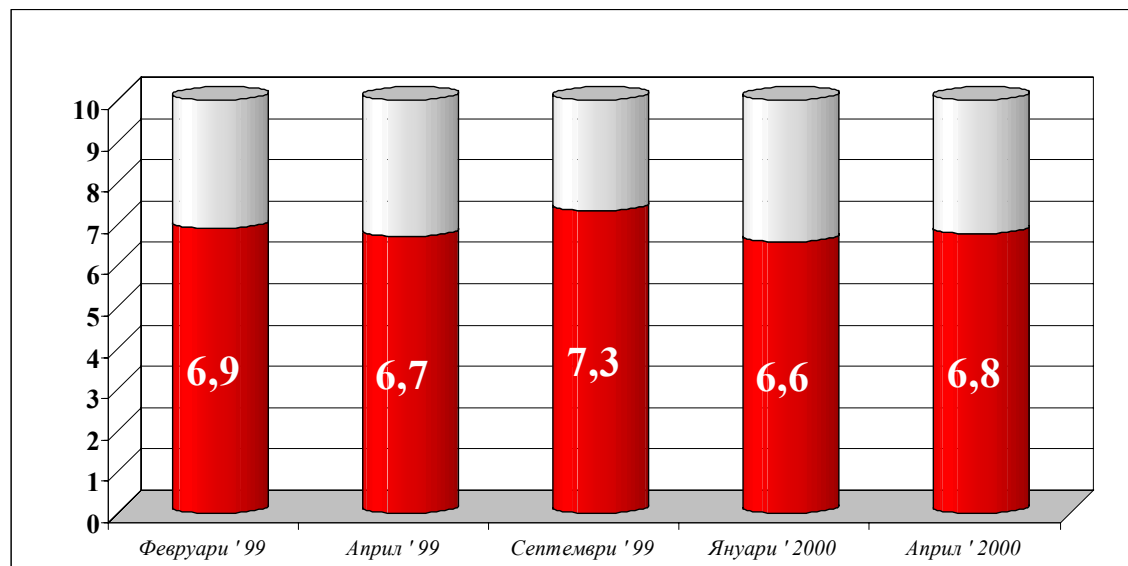
	<i>Април 1999</i>	<i>Септ. 1999</i>	<i>Януари 2000</i>	<i>Април 2000</i>
Митници	8,78	9,10	9,02	9,10
Агенция по приватизация	7,46	7,86	7,96	8,28
Агенция за чуждестранни инвестиции	-	-	-	7,78
Съдебна система	7,62	7,88	7,68	7,68
Данъчни служби	7,10	7,98	7,68	7,56
Отраслови министерства	6,94	7,40	7,24	7,44
Полиция	7,16	7,54	7,30	7,24
Парламент	6,78	7,16	6,96	7,24
Комитет по енергетика	6,40	6,84	7,00	7,10
Правителство	6,58	7,12	6,94	7,10
Областни управи	6,90	7,32	7,02	7,04
Общинска администрация	6,64	7,24	6,82	6,74
Комисия за защита на конкуренцията	6,14	6,40	6,18	6,68
Комисия за ценни книжа и фондови борси	6,24	6,28	6,22	6,50
БТК	-	-	-	6,28
Сметна палата	5,74	5,86	5,54	5,84
Българска национална банка	5,34	5,32	5,34	5,16
Армия	4,88	5,06	5,06	5,08
Национален статистически институт	4,80	4,54	5,00	4,68
Президентство	4,46	4,50	4,28	4,52

Практическа ефикасност на корупцията

Този индекс показва оценките на гражданите за степента на превръщане на корупцията в ефективно средство за решаване на лични проблеми.

Въпреки регистрираното съществено в сравнение с други месеци намаляване на стойностите на този индекс през април 2000, стойностите му отново достигат нива отпреди 12 месеца. Степента на намаление на този индекс не съответства на намаляването на индексите на корупционните действия, корупционния натиск, а също и на податливостта на корупция. Бидейки един от най-стабилните, този индекс показва, че независимо от конкретните стъпки, предприети срещу корупцията, консенсуса около нейните негативни ефекти и т.н., тя си остава един инструмент с доказана ефективност за разрешаване на частни проблеми. Очевидно непроменено остава и обстоятелството, че в обективните условия, благоприятстващи корупцията не са настъпили значими изменения.

ГРАФИКА 6. ПРАКТИЧЕСКА ЕФИКАСНОСТ НА КОРУПЦИЯТА

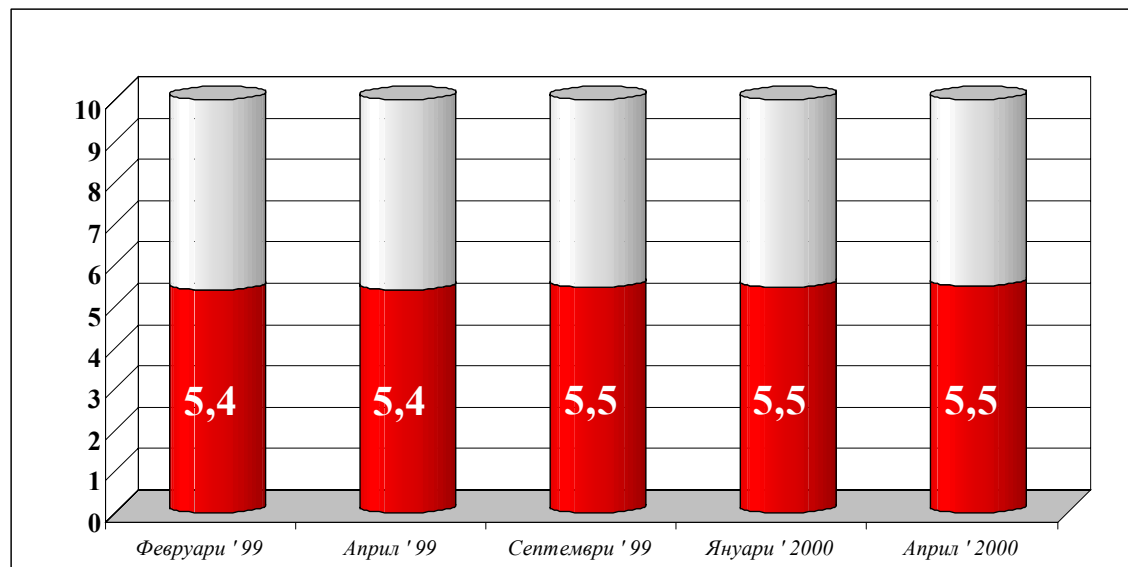
База: N = 1161

ОЧАКВАНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА КОРУПЦИЯТА

Отразяват оценките за възможностите (потенциала) на българското общество да се справи с корупцията.

Стойностите на този индекс са най-стабилни от всички наблюдавани за целия период на корупционния мониторинг. Той показва, че възможностите за справяне с корупцията не са свързани само с промяна в обществените нагласи спрямо корупционните практики. Устойчивостта на стойностите на индекса е най-близо до тези на “разпространение на корупцията” и на “практическа ефективност на корупцията”. Това дава основание да се твърди, че промяната на индивидуалните нагласи и отношение към корупцията, макар и позитивни и необходими, не са достатъчни за разрешаването на този болезнен социален проблем.

ГРАФИКА 7. КОРУПЦИОННИ ОЧАКВАНИЯ

База: N = 1161

Агенция “Витоша Рисърч” е специализирана в извършването на социални и маркетингови изследвания. Тя възниква като резултат от развитието на социологическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, започнала своята дейност през 1989г.

“Витоша Рисърч” е специализирана в провеждане на изследвания в областта на приватизацията, социалната политика, икономическото, политическото и електорално поведение, ценностните ориентации и нагласи на българското население, проучването на общественото мнение, оценка на медийните аудитории и програми, рекламни изследвания и други.

Ул. Лазар Станев № 1
1113 София
Тел.: 971 3000
Факс: 971 2233
Ел. поща: VR@ONLINE.BG
WWW.ONLINE.BG/VR

